

Shrnutí

- Trh práce se v roce 2018 nacházel ve stavu odpovídajícím vrcholné fázi hospodářského cyklu. Celková zaměstnanost¹ meziročně rostla již počtvrté v řadě svižným neměnným tempem. Při faktickém vyčerpání snadno dosažitelných rezerv volné pracovní síly v tuzemsku se podniky stále častěji uchýlovaly k najímání zahraničních pracovníků. Obecná míra nezaměstnanosti narážela na své přirozené limity, i tak ale dál prepisovala svá novodobá historická minima. To platilo i o nabídce volných pracovních míst. Z této situace profitovali hlavně noví, ale i stávající zaměstnanci. Neuspokojená silná poptávka po pracovnících spolu s pokračujícím pozitivním ekonomickým sentimentem v klíčových odvětvích i aktivitou státu vedly k dynamickému mzdovému růstu, srovnatelnému s vrcholem konjunktury minulé dekády. Pro podniky představoval tento vývoj zátěž, jež se promítla v dalším poklesu míry zisku a zároveň zvýšením tlaku na investice do technologií posilujících produktivitu práce i orientaci na méně pracovně náročné činnosti s vyšší přidanou hodnotou.
- Míra ekonomické aktivity populace v produktivním věku 15–64 let narůstala již desátým rokem v řadě. Loni dosáhla 76,6 % a meziročně posílila o 0,7 procentního bodu (p. b.). K tomuto vývoji významně přispívá prodlužování hranice zákonného důchodového věku. Míra aktivity se napříč věkovými skupinami zvyšuje se stupněm dosaženého vzdělání. Míra aktivity v Česku mírně převyšovala (o 2,9 p. b.) úroveň v EU, především vlivem vysokých intenzit ve středních věkových skupinách (40–54 let).
- Celková zaměstnanost loni meziročně posílila o 1,3 %. Podobně jako v roce 2017 přispěli k růstu jak zaměstnanci, tak i sebezaměstnaní. Těžiště růstu zaměstnanosti se dále přesouvalo do služeb, kde vykázala nejvyšší relativní růst odvětví s vysokým podílem práce specialistů (např. IT). Naopak v průmyslu příslušné tempo již třetím rokem v řadě sláblo, především vlivem vývoje v automobilovém průmyslu a jeho návazných oborech. Loni zvolnilo také tempo růstu zaměstnanosti ve veřejných službách.
- Pokračoval strmý růst počtu cizinců. Na konci roku 2018 jich v Česku legálně pracovalo 659 tis., meziročně o bezmála 100 tis. více. Cizinci tak tvořili osminu pracovní síly v ČR, dvojnásobek výše platné za konjunktury minulé dekády. Již druhým rokem přispěli k růstu počtu všech pracujících cizinců nejvíce občané Ukrajiny (loni ze 40 %). Rychle přibývalo také občanů EU ze zemí střední a východní Evropy. Mezi početně zastoupenými skupinami cizinců vykazují v posledních letech nejnižší dynamiku občané Vietnamu, především vlivem jejich úbytku v kategorii podnikatelů. V relaci k počtu bydlících obyvatel v produktivním věku bylo loni pracujících cizinců nejvíce v Praze a také Plzeňském kraji, v němž se jejich počet za posledních sedm let takřka ztrojnásobil. Kvalifikační skladba cizinců byla v průměru nižší než u všech pracujících v ČR. K nejvíce kvalifikovaným patřili občané ze starších členských zemí EU, opačný pól představovali cizinci z tzv. „třetích zemí“.
- Výhodné postavení zaměstnanců na pracovním trhu v éře konjunktury se vedle mzdového růstu projevovalo také postupným mírným posilováním flexibilních forem pracovních úvazků. Ty častěji využívaly i ženy s dětmi předškolního věku. Snížilo se také zastoupení prekérních forem úvazků, a to i u agenturních pracovníků. Podíl osob nedobrovolně zaměstnaných na dobu určitou klesl mezi roky 2015 a 2018 z 8,4 % na 5,1 %. Pokračoval i dlouhodobější pokles podílu osob obvykle pracujících o víkendech i těch, které odpracovaly více než 48 hodin týdně. Na druhé straně přetrvával relativně vysoký podíl zaměstnanců pracujících na směny. I vlivem vyššího zastoupení odvětví s typickým využíváním směnného provozu byl podíl takto pracujících zaměstnanců v ČR o 10 p. b. vyšší než v EU, kde činil 18 %.
- Míra obecné nezaměstnanosti loni nadále klesala, avšak výrazně skromnějším tempem než v předešlých letech. Za celý rok činila u mužů 1,8 %, u žen 2,8 %. Již pátým rokem v řadě se míra nezaměstnanosti žen snižovala dynamičtěji než u mužů. Rozdíl v dosažené úrovni těchto ukazatelů mezi pohlavími byl loni zároveň nejnižší v novodobé historii. Meziroční pokles celkové nezaměstnanosti (o 34 tis. osob) byl z poloviny tažen redukcí počtu lidí, kteří neměli práci déle než rok.
- Nabídka volných míst prostřednictvím úřadů práce v první polovině roku akcelerovala, v jeho zbylé části růstové tempo ochabovalo. Na konci roku 2018 bylo k dispozici 324,4 tis. míst, meziročně o 107,8 tis. více. Celých 87 % z loňského přírůstku volných míst připadalo na pozice s minimálními deklarovanými

¹ Zaměstnanost je uvedena v pojetí národních účtů.

kvalifikačními nároky (na něž postačovalo základní vzdělání). Během dubna 2018 převýšil počet volných míst četnost registrovaných uchazečů o zaměstnání. Na konci loňského roku připadlo na jedno volné místo již pouze 0,7 uchazeče (o polovinu méně než v prosinci 2017). Převís nabídky volných míst nad poptávkou ze strany uchazečů o práci registrovala mírně nadpoloviční část okresů ČR.

- V roce 2018 dosáhla průměrná hrubá nominální mzda zaměstnance v ekonomice 31 868 korun² a meziročně se zvýšila o 7,5 %. Celoroční tempo se navyšovalo již pátým rokem v řadě. Rozdíly ve mzdové dynamice mezi odvětvími se loni mírně snížily. Nejvíce rostly výdělky v odvětvích s dominancí veřejného sektoru. To platilo hlavně o vzdělávání (+10,7 %), v menší míře o zdravotní a sociální péči (+8,4 %). Z tržních odvětví se loni nejvíce dařilo stavebnictví, kde se nedostatek pracovníků umocněný souběžným svižným růstem zásoby práce projevoval nejpalčivěji. Mzdové tempo se zde oproti roku 2017 téměř zdvojnásobilo (na +7,9 %). Ve zpracovatelském průmyslu výdělky vzrostly o 7,0 % a při skromném posílení zaměstnanosti zde poprvé od roku 2009 objem vyplacených mezd za tempem v celé ekonomice zaostal.
- Navzdory svižnému růstu spotřebitelských cen vzrostla loni kupní síla průměrných výdělků spotřebitelů o 5,3 %, nejsilněji za posledních patnáct let. Významné posílení koupěschopnosti pocítili zaměstnanci napříč všemi hlavními odvětvími a také ve všech krajích ČR. Pozitivním trendem byl také pokračující mírný pokles mzdové diferenciaci, na níž se stále významně podílelo zvyšování hranice minimální mzdy. Mzdový medián loni vzrostl o 8,7 %, tedy vyšším tempem než průměrná mzda.

² Průměrná mzda vychází z údajů z pravidelných čtvrtletních šetření ČSÚ. Je vyjádřena k přepočtenému stavu zaměstnanců (tj. jsou zohledněny rozdíly v délce úvazků).

